

Петре М. Андреевски

ВАМПИР

Не би ноќ по закопот на Најдена Стојкојчин и, Најден, пак се врати в село. Како се врати, зошто се врати, за чиј инает, дали нешто заборавил, дали на нешто се сетил по смртта, никој не знаеше да каже. Некои зборуваа дека неговото враќање го помогнала неговата уплакана жена, Најденица, бидејќи по погребот заборавила да се измие на јазот Ночески и да си фрли вода преку рамењата. Други мислеа дека се припатил во некого, кој многу жално се свртел од излегувањето од гробиштата. Наоѓаа сè и сешто за неговото враќање, иако никој не можеше да види со што се вратил; дали само со својата покојна душа, или и со нешто друго. Никој не го имаше видено Најдена Стојкојчин, а сите го чувствуваа покрај себе. Некаде се јавуваше како надушкување на куќна омарнина, некаде како ничија сенка, а најчесто како нешто што ти прелетува зад тилот, а потоа како провев ти се провира низ ногавиците, низ ракавите. Се јавуваше секаде каде што поминал пред да умре од недоветра. Честопати ги одградуваше градините, воведувајќи ги во нив говедата за да го газат зеленчукот, или качен на селските коњи се шеташе низ планината. Секогаш кога некој коњ ќе се вратеше испотен во слабините и со конци пена на муцката, сите знаеја дека тоа го јавал Насте Стојкојчин... И што не претргаа луѓето таа божја година, најдолга од сите години... Ќе седнеа да вечераат и тука ќе видеа и една лажица, никој што не ја држи, како се поткрева над трpezата, меша во манцата, се шета низ воздухот. Луѓето се вкочануваа и долго потоа остануваа подзинати, со недоцвакана храна во устите. По некое време некои од постарите ќе се престрашеа и ќе ја викнеа Најденица, тие ѝ велеа да моли уште, „Моли уште“, ѝ велеа.

„Оди си, Најдене каде што те оставивме“, повторуваше Најденица, што не си го дозеде сиот, господе, што не си го доземеш сиот“, возбудено зборувааше Најденица, а луѓето за сето време се погледнуваа меѓу себе, темно и мачно се погледнуваа меѓу себе, како сета ноќ да истекуваше од нивните очни црпки. И, иако се тресеа како прачки над речен издув, се чинеше дека со ништо не мрдаат освен со своите очи. А студени трпки им се качуваа од петиците до темето и сета соба со студени трпки се исполнуваше кога ќе се очкрнеше некој прозорец од каде што излегуваше

Најден Стојкојчин, смилувајќи ѝ се на Најденица. Тогаш во ист миг сите селски кучиња почнуваа да лајат. Беше тоа заглушувачки лаеж што се крваше до небото, што се слушаше и преку планини, речиси еден ден јавање подалеку од селото се слушаше тој заглушувачки лаеж на кучињата. „Ќе ни ги поткопа темелите од куќиве овој пеколен лаеж“, си мислеа луѓето и ги затнуваа ушите, го запираа дишењето, им запираше и реката, некои виделе како им запрела реката, не им секнала, туку само им запрела, се смраморила.

„Каква трага им оставаш на кучињата“, шепотеше тогаш Најденица, „на што те лаат, што ти гледаат, кога ти никаде не се гледаш, Најдене“.

И целата таа божја година никој не заспа, никого сонот не го прелага од страв да не биде удавен, да не биде одведен во некој ветрен вител, среде некоја речна матица, да не биде разбуден на некое високо и далечно дрво. Ако некој задремеше, веднаш по затворањето на клепките изрипуваше, крикнувајќи како да е нагазен од некакво потковано копито, од некоја бестелесна тежина. Луѓето се собираа околу него, го напиваа блага вода, а потоа сите се чадеа со некакви суви и смрдливи тревки; се заскрнуваа од чадовите и се закашлуваа мачно, како што беа мачни и нивните долги ноќи.

А какви ноќи имаше Најденица, како ги пречкртуваше тие ноќи, како ли ги разденуваше? Зашто нејзините ноќи беа најдолги ноќи на светот. А такви ѝ ги правеше Најден, кога ѝ се качуваше по скалите, кога ѝ гребеше по прозорците, кога ѝ отвораше разни врати и вратничииња, кога ѝ ги распретураше гламните во огништето... А, леле, колку долги и мачни ноќи имаше кога ќе ѝ се вовлечеше во постелата, кога ќе ја налегнеше тешка тежина. Секогаш во тие моменти најпрвин сакаше да мисли дека тоа е само од покривачот и покривачот веднаш го отфрлаше, со судни маки го отфрлаше, ама тежината пак ѝ остануваше и таа одново почнуваше да моли:

„Оди си Најден, не мачи ме, Најдене, биди добар како кога твоите нозе те носеа дома, а што те носи сега, Најдене, мракот или ветрот?“

И така додека се молеше Најденица, во исто време како и да слушаше: „Кај да си одам, жено златна, кај да се вратам кога од никаде не

сум дошол?“ Всушност и тие зборови ги изговараше Најденица, малку како прекор, малку како бесмислена утеха. И дури кога ќе ѝ поолеснеше, дури тогаш знаеше дека нејзините молбени зборови ги послушал Најден и дека се преместил на некој друг крај од собата. Едни ноќи пак по неколкупати ѝ влегуваше в куќи, донесувајќи и шеќерчиња, украдени од меаната на Видана Сивески. „Како може да ги донесе, господе“, си мислеше тогаш Најденица, „со кои раце ги зема, кога рацете под земја му ги оставивме, во кои џебови ги става и како ги изнесува, кога меаната е заключена“. Ама ете, тој ѝ ги носеше шеќерчињата: туку наеднаш ќе заштракаа одозгора, во гомарниот, во разболениот воздух, и ќе се истурее во средината на собата, ќе се блиснеа од некаде. Понекогаш ѝ паѓаа токму во skutот и тогаш грашки пот и избиваа под гушата, под мишките и секаде.

„Не можам да јадам украдено, Најдене, и ако сакаш лути ми се, пак ќе му ги вратам на меанцијата“, зборуваше Најденица, со здебелен јазик од уплавот, и уште утредента ги враќаше.

„Не верував дека ќе ме краде“, мрмореше меанцијата Видан Сивески, нишајќи некаков молив на ушите, „не верував дека ќе краде и оној што цел живот ги казнуваше кратците“.

„Прости му, братче Видане“, зборуваше Најденица: „кој знае и нему како му е: се шета меѓу луѓе, а никој не го гледа, а можеби му се споени денот и ноќта, а со толку долго време никој не знае што да прави, никој не знае што да работи“.

„Можеби е така“, одговараше меанцијата Видан Сивески, „можеби и на мртвите им треба некаков пријател, ама како ја одбра кражбата за работа?“

„Прости му, братче Видане“, повторуваше Најденица, „јас сè ќе ти вратам, сè што ќе ти украде ќе ти вратам“.

Е, ама Најден Стојкојчин не крадеше само од меаната на Видан Сивески, туку од сите куќи, од цело село. На Нечковци им снеса една копа снопје, и сите ги најдоа во гумното на Најденица. Некои убаво виделе како снопјето одат низ воздухот и како се спуштаат во гумното од Најденица. Подоцна и сите масовно излегуваа да ги гледаат украдените предмети како патуваат над селото и како се спуштаат над куќата од Најденица. На

Плевнешовци им загина магарето, а го најдоа врзано во пондилата од Најденица. На Бубушовци им снема едно бале тутун и неколку јаболки за канење на свадба, на Квачковци една кола тикви, на Јоновци една низа пипер и три киски кромид, на Шврговци сета вапсана преѓа за плетење чорапи и две-три кошници со дренки, јајца и лешници. И сето беше најдено пак кај Најденица. А таа сè им враќаше, до игла враќаше Најденица, дури и она што не беше кај неа најдено го враќаше. Додека можеше да враќа. А кога веќе не можеше, луѓето се побунија.

„Не сакаме во селово жена што се дружи со нечестивите“, викаа луѓето, собирајќи се во бранови пред нејзината куќа, „каде го криеш она што тој го краде?“

„Зар само омраза ве води до мене“, велеше Најденица и, прекрстувајќи ги рацете, се колнеше во лебот и сонцето, се колнеше дека нема ништо, дека не знае ништо.

„Не колни се за лага“, викаа луѓето, „господ ни е сведок дека цела година не сме заспале, дека добитоците ни се исушија, јадењата ни одмилеа; не сакаме веќе да живееме со кражби и стравои“, кракаа луѓето.

„Кога не ми верувате, добри луѓе, тогаш кажете ми како можам да се откупам, со што можам да се откупам“, повторуваше Најденица, бришејќи го своето водоврично лице.

„Со тоа што ќе се иселиш, каде што ноќеваат болестите, каде што се збираат сеништата“, викаа луѓето „или со тоа што ќе собереш пари за да платиме човек што може да гледа вампири, зашто само човек што може да гледа вампири може и да ги убива“.

Најденица пак се колнеше дека нема од каде да собере, дека Најден кога би знаел оти ќе треба и како мртовец да се убива сигурно ќе оставел пари, а луѓето ја потсетија на нивчињата, и рекоа, да им ги продаде нивчињата, „а од што ќе живеам јас“, зборуваше Најденица, „не обидувај се и со плачење да го спасуваш“ и одговараа луѓето, „умри од глад како и ние цела година што умираме од страв“, зборуваа луѓето.

По три дена доведоа човек што може да гледа вампири. Којзнае каде го најдоа, од каде го доведоа, ама го доведоа и веднаш му дадоа пушка. И кога се замрачи, кога кучињата почнаа морничаво да лајат, веќе сите

знаејќа дека во селото влегуваа Најден Стојкојчин и човекот излезе да го бара. Луѓето одеа по него, намовнати како и ноќта, како и лаежот на кучињата, како и реката што пак им запре, не да им секне, туку само им запре, се смрамори.

„Ене го“, збивајќи шепотеше човекот што можеше да гледа вампири. „Веќе и тој ме виде и почна да бега, сега се качи на плевнана, веќе скокна на чардак, сака да се скрие во амбарон, се обидува да стане пајак, лебарка или молец, не знам што сака, но не му успева и веќе претрчува преку гумното“, зборуваше човекот и како што зборуваше наеднаш подзапре, ја крена пушката и пукна. Пукотот се разнесе низ мракот, се сврте низ полето, удри во ридовите и пак се врати откај планината. Всушност тој пукот како да одзатна нешто од ноќта, како да истиши некаква тежина, кучињата престанаа да лаат, и реката пак протече, тргна како и порано.

„Каде ли ја криеш крвта“, се прашуваа луѓето, враќајќи се по куќите, „како ли ја носеше“, шепотеа за крвта што се истури, што плисна во гумното од Најденица.

Утредента нејзиното гумно беше потемнето од народ. Се збираше и машко и женско и големо и мало и болно и долно. Сите се тискаа, се поттурнуваа, се нагазуваа, едни потскокнуваа или само ги издолжуваа вратовите, други, клекнувајќи, се припикнуваа меѓу луѓето, за да ја видат неговата повторна смрт. А на гумното, среде крвта, заградена од луѓето, лежеше Најденица. Лежеше погодена во срцето, со отворени очи што ѝ гледаа високо во небото и со малку поднасмевнато лице. Изгледаше како најубав и најсреќен мртовец.

„За да го убие него сигурно морал да ја убие и неа зборуваше еден старец.

„А што оставила да ѝ се крие во срцето“, зборуваа луѓето, кревајќи ги главите кон ридовите од каде што, како летни порои, како загргорени суводолици, дотекуваше народ и од соседните села.

БИОГРАФИЈА

Петре М. Андреевски, поет, романиер, раскажувач, драмски автор. Роден е во 1934 година во с. Слоештица, Демир Хисар. Основно образование завршил во родното

село, гимназија во Битола, а студирал на Филозофскиот факултет во Скопје. Работел во Македонската телевизија. Бил уредник на списанието „Разгледи“. Бил член на Друштвото на писателите на Македонија од 1964 година, а бил и претседател на Друштвото на писателите на Македонија. Бил член на Македонската академија на науките и уметностите.

Пишува поезија, раскази, романи, драми и филмски сценарија. Ги објавил книгите поезија: *Јазли* (1960), *И на небо и на земја* (1962), *Дениција* (1968), *Дални наковални* (1971), *Пофалби и поплаки* (1975), *Вечна куќа* (1987) и *Лакримариј* (1999), книгите раскази: *Седмиот ден* (1964), *Неверни години* (1974) и *Сите лица на смртта* (1994), романите: *Пиреј* (1980), *Скакулци* (1983), *Небеска Тимјановна* (1988) и *Последните селани* (1987), книгата *Драми* (1984), во која влегуваат *Време за пеење* и *Богунемиле*. Објавил и две збирки стихови за деца под наслов *Шарам барам* и *Касни порасни*. Од неговиот книжевен опус досега му се печатени повеќе избори, а во 1984 година му беа објавени избрани дела во пет томови. Застапуван е во сите антологии на македонската поезија објавени кај нас и во светот. Добитник е на наградите: „11 Октомври“, „Браќа Миладиновци“ (два пати) „Рациново признание“ и „Стале Попов“ (два пати). Починал во 2006 година во Скопје.